

Vorbij het tellen van verschillen

Jef Aerts over de voordelen van het neologisme *glokale* kunst.

Glokale kunst op Vlaamse podia

‘Misschien biedt het proces van GloKale Kunst een kans aan Vlamingen om te ontsnappen aan het snobisme dat teert op het kennen van een grote hoeveelheid verschillen. Misschien ontstaat in de context van Glokale Kunst de mogelijkheid of minstens de wil om diepgaande en gelijkwaardige interculturele ontmoetingen te ervaren.’

Zo schrijven Pascal Nicolas en Gie Goris in *De Morgen* van 20 maart 1998, naar aanleiding van het colloquium en de studiedag rond *Glokale Kunst* die de lentewende (21 maart is tevens werelddag tegen racisme) mochten inhuldigen. De eerste is stafmedewerker bij het Project Open Culturele Centra, Goris is hoofdredacteur van het maandblad *Wereldwijd* en samen met een aantal bevlogen mensen van het Intercultureel Centrum voor Migranten, het Latijns-Amerikaans centrum Sago, Vredeseilanden en Tony Van der Eecken, hebben ze zich met het volle gewicht in het interculturele discours binnen de kunsten geworpen. Dat dit geen eenvoudige opgave is, mag duidelijk zijn. Om hun ideeëngoed bespreekbaar te maken, werd de noemer *glokale kunst* naar voor geschoven.

1.

Om eerlijk te zijn: aanvankelijk stond ik nogal sceptisch tegenover de samentrekking globaal/lokaal. Een zoveelste naam in een terminologisch al verward discours? Toch bleek al gauw dat ‘glokaal’ (ontsproten binnen de beeldende kunsten) enkele troeven in handen heeft, die de betekeniscluster het overwegen waard maken. Zo is er eindelijk een betekenaar gevonden die de hele contaminatiedachte ook in zijn materiële aanwezigheid weet te verwoorden, zonder daarbij zelf negatief geconoteerd te zijn (en dit in tegenstelling tot de gangbare begrippen als hybriditeit, verbastering of cultuurcontaminatie). Getekend door de twintigste-eeuwse culturele globalisering (schaalvergroting, mediatisering, migratie, transportmogelijkheden, etc.) en tegelijk door de hang naar een eigen stem in het lokale gebeuren (identiteit, volkscultuur, *back to basis*, etc.), lijkt het een logische grond voor

de hedendaagse kunsten om op verder te bouwen. Misschien is de essentie van het *glokale* denken het volgende: het gaat om de erkenning en de creatieve kracht van personen, kunstwerken, voorstellingen en culturele manifestaties, die niet zouden zijn wat ze zijn, indien ze binnen één cultureel afgesloten veld ontplooid werden. Met een andere draai: iedere artistieke vorm waarbinnen op de één of andere manier naar een dialoog wordt getast tussen cultureel verschillende werkwijzen, achtergronden, invloedsferen, referentiekaders, etc., zou je *glokaal* kunnen noemen. Een extra waarschuwing vooraf: het hedendaagse discours rond multiculturaliteit, postkolonialisme of heterogeniteit, zit tot de hals vastgestouwd met overgeconoteerde – en daardoor moeilijk hanteerbare – betekenaren die allemaal hetzelfde beogen: het verwoorden van de dialogische openheid die aan het samenleven tussen culturen een vruchtbare voedingsbodem zou moeten geven. Voorlopig is het begrip *glokaal* in Vlaanderen nog redelijk soepel in gebruik. Het is belangrijk om deze terminologische openheid te houden, willen we het discours dat op gang wordt gebracht ook daadwerkelijk laten doordringen in de politieke, administratieve en economische structuren die de kunsten (podiumkunsten inclusief) omkaderen. Het *glokale* mag daarom niet begrepen worden als een nieuwe categorie, maar wel als een proces, een beweging, een energiestoot. Ondertussen zijn we een colloquium en een studiedag verder. Het *glokale* denken heeft een kop en een lijf gekregen. Tijd dus om even na te gaan wat deze impuls voor het hedendaagse artistieke werk kan betekenen.

2.

Eén verdienste kunnen de initiatiefnemers zich alvast op de schouder spelden: er wordt naar openheid tussen verschillende sectoren gezocht. Centraal in de opzet van het project stond de samenwerking tussen zowel de artistieke sector, de interculturele werking en de ngo's. Het grote voordeel hiervan is dat het denken over kunst – en dan in het bijzonder over kunst in een heterogene samenleving –

het besloten kringetje van beroepsmensen uit de artistieke wereld verlaat. Door ook de sociale en ontwikkelingssamenwerking in de dialoog te betrekken ontstaat een veel ruimer – en gefundeerder – denkkader dat het interculturele discours diepgang kan geven. Of: er ontstaat een brede beweging, die niet louter om het artistieke gehalte wordt levendig gehouden, maar die ook naar het beleid toe (in al zijn vormen) impact kan hebben. Of: doorheen het *glokale* discours wordt een maatschappelijk netwerk uitgezet, waar een waarlijk relevant theater maar van kan dromen.

Hierbij is het wel belangrijk op de hoede te zijn voor het louter hanteren van de kunsten als een middel tot interculturele dialoog. Het functionele inschakelen van de kunsten heeft in het verleden tot het minimaliseren van het artistieke karakter geleid. Het interculturele werk heeft zich te vaak opgehouden binnen afgescheiden categorieën, waardoor de projecten zelf eerder op basis van hun sociale, dan wel hun artistieke kwaliteit werden geëvalueerd. Een apart publiek, andere financiële kanalen en een kreupele artistieke begeleiding waren dan het resultaat. De Iraaks-Duitse theatercritica, dramaturge en coördinator van *Utopia '93*, Lamice Al Amari, begon haar lezing tijdens het colloquium met de stelling dat de maatschappelijke functie van de podiumkunsten niet in vraag hoeft te worden gesteld. Zeker een door de multiculturele context gevoede productie, zendt sowieso een signaal uit naar de omwereld, al was het maar door het bestaan zelf. Al gauw blijkt dat dit geloof in de sociale draagkracht van de kunsten, aan de basis staat van de ontwikkeling van de *glokale* kunstproductie in Vlaanderen. Kunsten zijn ‘de communicatiekanalen bij uitstek’, zo schrijven Nicolas en Goris, ‘waarlangs mensen met elkaar over wereldvisies en waarden communiceren.’ In het *glokale* discours wordt één van de peilers van de kunstbeleving – de communicatie, de dialoog – opnieuw in ere hersteld. Het is dan ook niet verwonderlijk, voegt Al Amari eraan toe, dat net het podiumgebeuren een vooraanstaande rol in dit proces krijgt toebedeeld.